

POŻYCZYĆ (156) *vb pf*

o jasne.

inf pożyczyć (42). ◇ *fut* 1 sg pożyczę (1). ◇ 2 sg pożyczysz (4). ◇ 3 sg pożyczы (20). ◇ 3 pl pożyczą (3). ◇ *praet* 1 sg m -(e)m, -m pożyczyl (4), [pożyczel(e)m]. ◇ 2 sg m -ś pożyczyl (1). ◇ 3 sg m pożyczyl (28), pożyczel (6), jest pożyczel (1); -yl : -el *LibMal* (2:1); pożyczel : jest pożyczel *ZapKościel* (5:1). *f* pożyczyla (4), pożyczela (2); -yla *ZapKościel*; -yla : -ela *LibMal* (3:2). *n* pożyczыlo (1). ◇ 3 pl m *pers* pożyczyli (4). ◇ *plusq* 3 sg m był pożyczyl (2) *LibMal*, *RejFig*, był pożyczel (1) *PaprUp*. *f* była pożyczyla (1) *RejZwierc*, [beła pożyczela]. *n* było pożyczыlo (1). ◇ 3 pl m *pers* byli pożyczyli (1). ◇ *imp* 2 sg pożycz (6), [pożyczy]. ◇ 2 pl pożyczcie (1). ◇ *con* 1 sg m bych pożyczyl (1). ◇ 2 sg m byś pożyczyl (2). ◇ 3 sg m by pożyczyl (9). ◇ 2 pl m *pers* byście pożyczyli (1). ◇ 3 pl m *pers* by pożyczyli (3). ◇ *impers praet* pożyczono (3); -ono (1), -(o)no (2). ◇ *part praet act* pożyczыwszy (3).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVII – XVIII w.

*Dać lub wziąć coś pod warunkiem zwrotu; mutuare PolAnt, Calag, JanStat; commodare BartBydg, Calep; mutuo dare Mącz, Calag; concedere BartBydg; credere, dare commodato, mutuo appendere a. quaerere, mutuum dare a. petere a. sumere, utendum accipere a. rogare Mącz; mutuari Vulg; accomodare, praestare JanStat (156) : BartBydg 31b; Facere copiam alicuius rei, Pożyczyć/ Vżyczyć ná czás/ Vkázác. Mącz 64c; Hinc addictus, Ten który dla yákiego długu yeft przywłażczón fwemu pánu/ álbo temu który pożyczyl. Mącz 87a; Utendum rogare, Chcieć pożyczic. Mącz 357c, 91d, 239c, 288d, 295b, 432b [2 r.], 510b; Zły człowiek pożyczы/ á nieodda. *KuczKat* 330; A ten ktoby pożyczyl [mutuarius]/ niechby był winien dochodu od tych pieniędzy/ ná káždy rok czterzi ábo pięć złotych ábo mniej dáwać *ModrzBaz* 124v; *Calag* 160a, 332a; dadzą mnie powrozów/ gdy próżę Bo pięknie wyfufzywly cálo ie odnożę: Lecz ty/ brácie/ ináčyé z ludźmi się ípráwuiefz/ Pożyczywly/ porzeżelz wlytko/ y popfuiefz. *KochFr* 94; *Calep* 223b; Długu kto pozyczy á zapifu nie ma, ten który fie przy, przysięgá fie odwiedzie. *SarnStat* 694, 692 [2 r.], 694; *CiekPotr* 58.*

pożyczyć czego (73), *kogo* (1): Gdyćby kto czego pożyczyl/ Pátrz by mu to ná czás wrocił *BierEz* G; Ielen niegdy owcy przed wilkiem/ Vpominał się wielkim krzykiem: Zlec tobie czego pożyczы/ Owco niechcelz rychlo plácić. *BierEz* N2v, G, Rv; *OpecŻyw* 53v; tego wlytkiego czego przyiaciele żadaia mamy im pożyczic [!], abo też tego od przyacioł żadać, czego byfmy potrzebowali. *BielŻyw* 120; A vkradłchi the rzeczy nyofł ye do Cząmpynya noczą na konyu, kthorego mv Ian Giebultowfky vrządnik czempynfky yemu bill poziczill. *LibMal* 1544/90; aby dwu grziwien yey poziczil onego yeftł prófchila. *LibMal* 1551/163, 1544/91v, 92, 1548/139; *GroicPorz* rv; *RejWiz* 72; Przyiacielu/ pożycz mi throygá chleba *Leop Luc* 11/5; Ktoby komu pożyczyl żytá á nie czynilby o nie przes cztery látá/ táki niedbálec choćby po tym chciał czynic o nie tedy ie iuż dawnościá tráci. *UstPraw* G4v, F4v, I2v, I4v; *RejFig* Dd5v; *BibRadz Luc* 11/5; *BielKron* 21, 227v; Cultellum rogavi a crepidario sutore, Chciałem pożyczic nożá v ízewcá który pantofle czini. *Mącz* 357c; Dabis mihi commodato hunc librum si ipse non uteris, Pożyczyłz mi tych xiąg yeftł ych íam nie vżywalfz/ niepotrzebuyefz. *Mącz* 510a; *RejZwierc* A2v; *GostGosp* 94; *WujNT Luc* 11/5; POZWANEMV, niekiedy winien pożyczыć pozwu Actor. *SarnStat* 569, 251, 410, 567, 692, 695, 828; Ktorzy mu [Żurawie królowi Pigmejów] y hárcerzow íwoich pożyczyli/ Aby go przez te gory íwe przeprowadźili. *KmitaSpit* C6v; Gdy kto komu

czego Pożyczy, trąci to; y gdy fię vpomina, Z przyiaćielá nábędzie wnet nieprzyiaćielá *CiekPotr* 79, 57, 80; Przyimiże tedy odemnie Stániłáwie Licháński Przyiacielu y Kollego moy tę trochę prace/ ktorey też pożyczysz Iákubowi Licháńkiemu synowi swemu *KlonWor ded* *4; [*InwMieszcz 1575 nr 197*]. Cf *pożyczyć czego skąd; Zwroty*.

pożyczyć czego skąd (1): Potym duchowni odpuścili dług fiedm tyfiąc złotych [...] / kthorych byli pożyczyli skościolá Karłowi iego oycu Czeńkiemu krolowi przed tym. *BielKron* 378v.

pożyczyć co [w tym: „co” (5), „cokolwiek” (1)] (18): Krol [...] ku swoim Pánom mowił: Ieśliście o tym słyszeli/ Albo też niegdy widzieli. Bych Ligurgowi winien był/ A v niego co pożyczyl: Rzekli iż nie widáli *BierEz* G3; *LibMal* 1552/168; *OpecŻyw* 53v; OBroná tego v kogo slye imá koniá albo inney iákiey rzeczy tá ieft: albo powie izem to kupił/ iże mi dárowáno/ izem pożyczyl. *GroicPorz* ee, r2v; mam mieć goście slye z Cypru/ [...] pożyczmi srebrá [tj. *srebrnych naczyń*] doftátek/ ábych ie mógł práwie po páńku czeńtowác/ á tobie wšytkę sławę przypifać. *SkarŻyw* 455; *ZapKościer* 1582/26v, 1584/50, 53v; Ieśli Zyd powie, iz Krześciáninowi co pozyczył: tedy Krześciánin przyięgá fie odwiedzie. *SarnStat* 251; VStáwiamy/ iż cokolwiek Zyd pożyczyl/ choć będzie złoto choć pieniádze/ choć srebró: tedy tylóz ma mu bydź záplácono albo wrócono z lichwą przyroflá. *SarnStat* 257, 257, 695; Ia prawdziwie nie mam ci co pożyczyc. *CiekPotr* 58, 79. Cf »pożyczyć do (tego) czasu«, »pożyczyć ku potrzebie«, »pożyczyć summę pieniádzey«.

pożyczyć czego a. co [w tym: *żywotne* (4), *z przeczeniem* (4)] (10): Iakom snyem nyehudzielal zmovy anym myal vnyego siediecz vchiczach vgayv naraschinczv anym vnye [!] poziczil piáczy kop Thako my bog pomosch. *ZapWar* 1544 nr 2522, 1527 nr 2381, 2382; Blazey faurek mieczanin kościersky a zdruzi strony piotr pek zeznały przed vrzędem nazhim dobrouolnie if mu poziczel 40 grziwien prusky liczby udzien swiętego Iana *ZapKościer* 1582/87v, 1583/38; O koniu obráżonym/ gdy go ieden drugiemu pożyczyc. *SarnStat* 291 [*idem*] 673, 674; Trzebá Szyprowi myślic o sukience Trzebá y w szkućie myślic o kuchence/ Gdzie z sobá nie masz nie pożyczác latwie Liny y kotwie. *KlonFlis* E4v; Pożyczyłci go [konia] ná dzień; tyś dwa dni horował/ Choćias go zá pieniádze ná dzień árendował *KlonWor* 4.

pożyczyć od kogo (3): slachetni Iacup lyganowfki Kupyeczek Pożiczyl poltrzcza sta m. Lyczbi prufki ot slachetnego Achaczego Iaczkowfkiego *ZapKościer* 1584/50; Iż szam szyefsznal vczywy bartofz: swarka [...] yłz poziczel yedenałcze grziwyen lyczby prufky ot vcziwego Pawla Zadocha *ZapKościer* 1584/53v. Cf »pieniádzey pożyczyc«.

pożyczyć u kogo (13): *BierEz* G3; *ZapWar* 1541 nr 2523; *LibMal* 1544/92v; *RejKup* v5; *GroicPorz* r2v; IEden był ftá dukatow v kupcá pożyczyl *RejFig* Dd5v; Themu ktory cię proši/ day/ áni odmawia y temu ktory chce v ciebie pożyczyc. *BibRadz Matth* 5/42; Debitor, Dłużnik ktory v kogo pożyczyl. *Mqcz* 67d; Versuram facies, id est, Creditorem mutabis, Yednemu dłużnikowi zápláciłz á v drugiego pożyczylz *Mqcz* 486c, 357c; *BudNT Matth* 5/42; *WujNT Matth* 5/43[42]. Cf »pieniádzey pożyczyc«.

pożyczyć komu [w tym: *z dopełnieniem bliższym* (63)] (67): *BierEz* G, N2v, Rv; *ZapWar* 1527 nr 2382, 1528 nr 2420; *OpecŻyw* 53v [2 r.]; *BielŻyw* 120; powyada yłch połchwi yedney y przefszczyeradla poziczela Schimunovi *LibMal* 1544/91v, 1544/90, 92, 1548/139, 1551/163, 1552/168; *GroicPorz* rv; *Leop Luc* 11/5; *UstPraw* F4v, G4v, I2v, I4v; *BibRadz Luc* 11/5; Perfeus

prosił Merkuriusza/ [...] aby mu pożyczył swoich skrzydeł na których latał *BielKron* 21, 378v; *Mącz* 510a; *RejZwierc* 195; Dziści pożyczczy/ a iutro się będzie wspominał/ a takowyc iest obrzydły y Bogu y ludziom. *BudBib Eccli* 20/16[15]; *SkarŻyw* 455; *ZapKościer* 1582/26v, 87v; *WujNT Luc* 11/5; Którzy pożyczają pieniędzy bez zapifu, on któremu pożyczono, przysięgą wzyfłkiego zbędzie. *SarnStat* 276; Grzegórz pytał Frąncifzká/ kiedy mu przereczoné pżénice pożyczyl *SarnStat* 695, 251, 291, 569, 673, 674, 695; *KmitaSpit* C6v; *CiekPotr* 58, 79; *KlonFlis* E4v; *KlonWor ded* *4, s. 4; [*InwMieszcz* 1575 nr 197]. Cf *Zwroty*.

pożyczyć na co (5): *ZapWar* 1527 nr 2382; dluzen yey za pywo pyńcz grofchi a pyńcz grofchi kthorich mv na grą poziczila *LibMal* 1548/139; [w Ianikowie u Symona u Byka u Zięcia mego 30 grz. i złoty, pożyczylem mu ich na skopy. *InwMieszcz* 1575 nr 197]. Cf »pieniędzy pożyczyc«, »pożyczyć na potrzebę«.

W połączeniu z określeniem zabezpieczenia pożyczki [w tym: z cyrografa (1), na klejnoty (1), na listy (1), na zakład (1), na zapis (1), na zastawione rzeczy (1), pod zakładem (1)] (7): *UstPraw* I4; [król Władzislaw] pożyczyl przereczoné sumy Zygmuntowi krolowi Węgierfkiemu/ pod zakładem ryczałtu takiego/ ielli ich pierwszego roku nie wroci/ tylką sumę przepądnie: wtorego roku takie dwie: trzeciego takie trzy aż to w niezliczony poczet wefzło. *BielKron* 385; [żyd krześcijaninowi] iedno tylko na zakład będzie mógł pożyczyc/ wedle zwyczáiu z ftrádawná záchowálęgo. *SarnStat* 260; fkázuiemy/ iz na ten czas ten ktory pożyczyl na którékolwiek záfstawioné rzeczy/ iuz po pewnym roku przez fędzięgo náznáczonym będzie wolen oné rzeczy záfstawné rozfzáfowáf/ y oddáflic *SarnStat* 691; Gdy kupiec z Cyrográfá czego pozyczy: a ielli, tedy świádkámi potwiérdzi. *SarnStat* 692, 256, 442.

Zwroty: »pożyczyć do (tego) czasu (aż ...)« [komu; w tym: czego (1), co (1)] [szyk zmienny] (2): yelli ze wycz niebedzie lafky v.k.m. yzebiłczie [...] mnie thich fłothich darowacz niechczeli thedi zatho prófche abiłczie my ych do thego czáfív poziczily asch fíyie wpanftwye moim záfíyie zamoge *LibLeg* 10/62v; Item thezem thego v ye^{go} MK prosyl [...] abi y.K.M. raczil my poziczicz kylka thifíyacz zlotich do czáfív *LibLeg* 10/151v.

»pieniędzy, z pieniędzy pożyczyc« [w tym: komu (15), na co (2), od kogo (1), u kogo (1)] = *pecuniam a. argentum credere, mutuum argentum dare, mutuas pecunias sumere* *Mącz*; *pecuniam mutuare* *JanStat* [szyk zmienny] (27:2): Item powyada yfch nalyethnik muchayerowi kthori fíobye fprawila poziczill yey hannufch Iuráfchkowich pyenyedzi polkopy *LibMal* 1544/92; [*Hedwiga ukradła Jagnie pieniądze*] kthorich bilo około czthirzech grzywyen, poziczila fnich Annje dzyewcze kthora precz yachala polgrzywny. *LibMal* 1550/158, 1547/132, 1548/141; Zyd krześcianowi pożyczyc pieniądze nie ma na żaden zapis pod ftráceniem pieniędzy. *UstPraw* I4, I2v; funderem pro te sanguinem nedum tibi pecuniam crederem, Rozlał bych rad dla ciebie krew moyę/ nie tilko izbychcy pieniądze nie miał pożyczyc. *Mącz* 244c; Ab amico argentum rogare, prófíc przyacielá aby pożyczyl pieniądze. *Mącz* 357c, 64c, 67d [2 r.], 86b, 239c [2 r.], 277b, 335d; raz v fądu bylá na iednego fkárgá/ że mu wielkich pieniędzy pożyczono *GórnDworz* Q8; Azáfz kogo czym rátuie? álbo komu pieniądze pożyczyc? *RejZwierc* 143; a then slachetny Maczy swyechowfki pożyczyl 1 m.: stych pyenyedzi ot barthofza swarky *ZapKościer* 1583/38, 1589/87; Ale ielli ten/ ktory pieniądze pożyczyl [creditor *JanStat* 632] to fobie obwárowáf przy pożyczaniu pieniędzy któreby były wiefzýy álbo mnieyfzýy

cény/ iefli zá mniefyżé pieniądze rzeczy zaftáwné íprzeda/ álbo oddali. Sędzia ma íkazác temu/ który pieniędzy pożyczyl [debitor JanStat 632]/ áby summę wypeñnił tę/ którém pożyczyl. SarnStat 692, 256, 276, 586, 690, 694, 706; á poki Do tego podobnego czáfu nieupátrzę: Tym czásem v ktorego z przyiaciół pieniędzy Pożyczyć. CiekPotr 58.

»pożyczyć [czego] na potrzebę, [komu] w potrzebie, [co komu] ku potrzebie« [szyk zmienny] (1:1:1): BielKron 385; PaprUp E4v; Boć y grzeźnicy grzeźnikom pożyczáią/ áby zá rowno odebráli: to íeft áby im podobne ábo rowne oddáli dobrodzieyftwo/ áby im záfię w potrzebie pożyczyl. WujNT 218; [tamże przed pany ławniki [siostra nieboszczycy] przyznała się mieniác, że go nieboszczycy, siostrze swy, pożyczela beła na potrzebę jej InwMieszcz 1575 nr 198].

»pożyczyć sum(m)y, summę pieniędzy« [w tym: komu (1)] [szyk zmienny] (2:1): BielKron 385; pominiony piotr pęk yęft poziczęł sumę piędzi 30 grziwien liczby prukj w dzień íuietego iana na dwięliczcie ZapKościér 1589/87v; Sędzia ma íkazác temu/ który pieniędzy pożyczyl/ áby summę wypeñnił tę/ którém pożyczyl [decernatur, creditae pecuniae summam adimplere JanStat 632] SarnStat 692.

»pożyczyć w zajem [= pod warunkiem zwrotu] [komu czego]« (1): [pozwał pies owcę] wład zágiiony/ O ieden chleb pożyczony. Owca gdy przed ładem ítała/ Ku długowi się nie znała: Pies sobie hnet nábył świádká/ Kánię/ I[ę]pu/ itez wilká. Wilk rzekł/ wiem iż iey pożyczyl/ W zaiem chlebá przy tymem był BierEz M2v.

»pożyczyć bez (a. przez) zapisu [komu czego]« [szyk zmienny] (2): UstPraw 12v; iefli który miełczánin/ álbo który wierzy komu/ pożyczyl íukná/ álbo innych rzeczy/ álbo kupi którému obywátelowi przez zapífu álbo cyrographu [mutuo concesserit: praeter literam obligationis JanStat 1034]/ którýmby íie dług znáczyć mógl/ tedy [...] SarnStat 275.

Szereg: »(i) dáć i (albo, tez) pożyczyc« (3): OpecŻyw 53v; BielKron 21; Wielé mi obiecuiefz y dáć/ y pożyczyc/ Gdy więc sobie podpisiefz: á wždy niechcefz liczyć Kiedy przydzie zaránek PudłFr 24.

Przen (14) :

pożyczyć czego (5), kogo (1): Mnima iż gdy chce może rozumu pożyczyc Anoby íie nieboże lepiej włáfnym ćwiczyć. RejWiz 6, 157v; (nagł) Ná dzień vrodzenia iednéy pány. (-) Iákóz dżiw: íze [bogowie] íey ták žiemi pożyczyl: Chybá žeby fye o nią lámi niezgodžili. PudłFr 67, 26. Cf pożyczyc czego u kogo, Zwrot.

pożyczyć czego u kogo (1): Mogłby ízczeńcia Adolphus tu v tych [u Pieniżków] pożyczyc/ Y ná ípráwy Rycerfkie lepiej íie wyćwiczyć. PaprPan M4.

pożyczyć komu [w tym: z dopełnieniem bliższym (6)] (7): Rozumiem žebyś nie wzyął ná máły czas tego/ Być tu chciano pożyczyc y íwiátá wżytkiego. RejWiz 157v; SkarŻyw 595; PudłFr 26, 67. Cf pożyczyc komu co, Zwrot.

pożyczyć komu co (2): Íłyfz wiele mow mało: bo nam pożyczyl przyrodzenie dwoie tilko vży á iedny víta. BielŻyw 98; PudłFr 66.

Zwrot: »do czasu [czego komu] pożyczyc« (1): Słyfzelímy mało wyfziefz/ íáko tá beftia wyftąpiła s przepáści [...] / othworzywży pirwey wrotá do they íprofney przepáści fáłżu á rozmáitych zwodow

świątá tego nędznego/ kluczem onym fałszywym ktorego iey do czáfu zwierzono y pożyczono. *RejAp* 92.

Szereg: »pożyczyć abo raczej darować« (1): Niezłtáie nam mowy o czći godni Apóstołowie/ y myśl nic dáć niemoże dzięki wam godnego: vbodzyfmy/ niemamy nic/ [...] Pożycźcie wy nam/ boście bárzo bogáci/ ábo ráczey dárucyć/ gdyfz my czym oddać niemamy. *SkarŻyw* 595.

»zwierzyć i pożyczyć« (1): *RejAp* 92 *cf* *Zwrot*.

a) *O dobrach użyczonych przez Boga lub los [komu, czemu]* (5) :

pożyczyć czego (3): [człowiek bojący się śmierci] to śie dopirko kręci/ to śie dopirko fráfuie/ tho dopiro będą dziwne rozmyfły w oney błędney duŹzy iego/ to dziwne obietnice/ dziwne wymyfły: iż iefli mu Pan Bog zdrowia pożyczý/ toć iuż flubuie polepŹyć żywotá śwego *RejPos* 248v, 339v. *Cf* *Zwrot*.

pożyczyć co (2): *BielŻyw* 51; on Mędrzec co iedno w kóŹzuli s pogorzeliŹká vciekał gdy go ludzie źáłowáli powiádał/ iż ia śwe rzeczy wŹytki s sobá mam/ iedno co mi była fortuná pożyczýł/ to mi pogorzáło. *RejZwierc* 146.

Zwrot: »do czasu [czego] pożyczýć« (1): A to co mi zgorzáło toć było nie moje/ ták mi tego było fzczeńcie do czáfu pożyczýło. *RejZwierc* 67v.

Szereg: »przysporzyć i pożyczýć« (1): [wspominamy świątą wiarę i doskonałość męczenników] proŹąc Pána náŹwego/ áby tákież myŹlam y Źercom náŹwym tákieyże wiáry/ y tákieyże Źpráwy/ przyŹporzyć y pożyczýć raczył. *RejPos* 339v.

b) [O czasie [co komu]: pożyczý my przynamnyey yeden rok, ysz bych oplakála grzechy moye *ŻywEufr* 120, 123.]

a. *Zapożyczyć, przejąć* (3) :

W przén [czego od kogo] (1) : Nie doŹyć iefzcze ná tym miał Luther/ y iego vcźniowie/ iż Źobie Heretyki dawne y żydy ná pomoc wźięli/ przeciw koŹciołowi powŹzechnemu/ ále y od Machometanow nowych dział burzácych [tj. *argumentów*] pożyczýli. (*marg*) Heretycy od Máchometá część náuki biorą. (–) *ReszPrz* 42.

a. *O pożyczkach językowych i w alfabecie* (2) :

pożyczyć czego od kogo (1): Bulgárowie pożyczýwŹy buxthabow od Grekow/ y przyczyniwŹy ich nieco/ á drugie przedziáłowŹy/ pocźęli piáć iáko táko *GórnDworz* F4v.

pożyczyć z czego (1): kiedy Dworzáninowi PolŹkich Źłow nie Źtánie/ dobrze vcźyni/ iż pożyczý s Czelkiego ięzyká/ rychley niż z drugich *GórnDworz* F5.

Formacje współrdzenne cf **ŻYCZYĆ**.

Cf **POŻYCZENIE, POŻYCZONY**